

Андрій БАГАН

*ад'юнкт штатний науково-організаційного відділу
Національної академії сухопутних військ ім. гетьмана П. Сагайдачного
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1718-3179>
e-mail: baganandriy@gmail.com*

РОЛЬ РОМАНА ДАШКЕВИЧА В БОЯХ ПРОТИ БІЛЬШОВИЦЬКИХ І ДЕНІКІНСЬКИХ ВІЙСЬК (1918–1919)

Проаналізовано військову діяльність Романа Дашкевича в період Української революції 1917–1921 рр., зокрема його участь у боях проти більшовицьких і денікінських військ на чолі українських артилерійських підрозділів. Акцентовано увагу на створенні артилерії Січових стрільців та її застосуванні проти військ білої та червоної Росії на Наддніпрянщині.

Зазначено, що генерал-хорунжий Армії УНР Р. Дашкевич відіграв важливу роль у становленні української артилерії періоду Української революції 1917–1921 рр., про що свідчать спогади військових і громадсько-політичних діячів цього періоду, архівні джерела й окремі історичні розвідки. За повнотою охоплення матеріалу передусім відзначено спогади самого Р. Дашкевича «Артилерія Січових Стрільців у боротьбі за Золоті Київські ворота».

Схарактеризовано реалізацію Р. Дашкевичем кількох трансформацій (перегрупувань) артилерійських підрозділів Армії УНР. З'ясовано його ставлення до українських владних режимів періоду Української революції 1917–1921 рр.: УНР, Української держави, Директорії УНР.

Висвітлено воєнно-тактичний потенціал артилерійських підрозділів, якими командував Р. Дашкевич, його вміння приймати стратегічні рішення як в оборонних боях, так і наступальних операціях.

Схарактеризовано морально-психологічний клімат у підрозділах, якими командував Р. Дашкевич, з'ясовано чинники впливу на відносини по лінії «командир–підлеглий». Наголошено на вагомому внеску Р. Дашкевича у зміцнення українського війська, формування перших артилерійських підрозділів. Зазначено, що на сьогодні відсутнє комплексне наукове дослідження, присвячене ролі Р. Дашкевича в боях проти більшовицьких і денікінських військ під час державотворчих процесів в Україні (1918–1919).

Ключові слова: Роман Дашкевич, артилерія, Січові стрільці, Українська революція 1917–1921 рр.

Як сьогодні, так і в період Української революції 1917–1921 рр. держава потребувала сильного, ідейного та професійного війська. Саме в зазначений період майбутній генерал-хорунжий Армії Української Народної Республіки (УНР) Роман Дашкевич взявся організовувати артилерію. Талановитий військовик відіграв важливу

роль і в боротьбі проти більшовиків та російського білого руху. Історичні розвідки українських науковців здебільш охоплюють бої артилерійських підрозділів Р. Дашкевича проти більшовиків, проте боротьба з білогвардійським російським рухом залишається малодослідженою.

Мета статті – проаналізувати участь Р. Дашкевича в боях проти більшовицьких і денікінських військ 1918–1919 рр. під час становлення УНР, Української держави гетьмана Павла Скоропадського та Директорії УНР.

Як уже зазначено, генерал-хорунжий Армії УНР Р. Дашкевич відіграв важливу роль у становленні артилерії періоду Української революції 1917–1921 рр., про що свідчать спогади військових і громадсько-політичних діячів цього часу, архівні джерела й окремі історичні розвідки. За повнотою охоплення матеріалу передусім варто відзначити спогади самого Р. Дашкевича «Артилерія Січових Стрільців у боротьбі за Золоті Київські ворота».

Поодинокі українські дослідники займалися вивченням окремих елементів цієї тематики. За повнотою охоплення матеріалу треба відзначити праці Миколи Литвина й Кіма Науменка¹ та Ярослава Тинченка²², які узагальнили дані про життєвий шлях і військову кар'єру Дашкевича. Автори не заторкували протистояння гармашів більшовикам і денікінським військам під час державотворчих процесів в Україні (1918–1919).

Історик і військовик Павло Ткачук³ у наукових статтях та монографії проаналізував становлення артилерії збройних сил України 1917–1920 рр. й участь Р. Дашкевича в ній.

Не можна оминати увагою книгу «Україна у війні за державність. Історія організації і бойових дій Українських Збройних Сил 1917–1921 рр.» Олександра Удовиченка⁴. Автор стояв біля витоків українського війська та пройшов із ним увесь

Роман Дашкевич

¹ Литвин М. Р., Науменко К. Є. Збройні Сили України ХХ ст. Генерали та адмірали. Львів; Харків: Вид-во Сага, 2007. 244 с.

² Тинченко Я. Українські збройні сили. Березень 1917 – листопад 1918 (організація, чисельність, бойові дії): наукове видання. Київ: Темпора, 2009. 480 с.

³ Ткачук П. Участь Романа Дашкевича у зміцненні Артилерійських підрозділів Армії УНР. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Львів, (2003). Вип. 474. С. 13–18; Ткачук П. П. Сухопутні війська Збройних Сил України доби революції (1917–1921 рр.): дис. ... д-ра іст. наук: 07.00.01 / Національний університет «Львівська політехніка». Львів, 2009. 311 с.

⁴ Удовиченко О. І. Україна у війні за державність. Історія організації і бойових дій Українських Збройних Сил 1917–1921. Вінніпег, 1954. 176 с.

бойовий шлях. Збалансованішими в цьому контексті стали праці Ярослава Дашкевича, Андрія Фелонюка та Галини Сварник⁵.

Аналізуючи роль Р. Дашкевича в боях проти більшовицьких і денікінських військ під час державотворчих процесів в Україні (1918–1919), автор розглядав спогади військових та громадсько-політичних діячів періоду Української революції 1917–1921 рр. Оцінка ефективності діяльності Р. Дашкевича великою мірою ґрунтується на його власній мемуаристиці та спогадах учасників тих подій.

Із вибухом Першої світової війни Р. Дашкевич як офіцер артилерії австрійської армії перебував на фронті проти Росії. Син Романа Дашкевича – відомий український історик Ярослав Дашкевич – розповів романтичну легенду: «... на вістку про те, що Олена Степанівна, дівчина-воjak, підхорунжа Українських січових стрільців (УСС), потрапила до російського полону, Дашкевич здався в полон, щоб шукати її по таборах полонених на широких просторах Росії. Та О. Степанівна потрапила до Середньої Азії, а Р. Дашкевич опинився в Сибірі й на Забайкаллі. Після Лютневої революції 1917 р. йому вдалося роздобути цивільний одяг і втекти з табору. Подолавши різні пригоди, молодий артилерист добився до Києва»⁶.

Основною перешкодою українських політичних сил у 1917 р. щодо творення своєї армії був спротив Тимчасового уряду та військового командування Росії. Проте й самі українські політичні сили та більшість їхніх лідерів не усвідомлювали потреби створення власного війська. За цих умов українці, як і решта народів тодішніх імперій, взялися творити та будувати державні інституції, без яких неможливе існування незалежної країни. Для більшовицьких сил і російського білого руху ідея державної незалежності України виглядала змовою, інспірованою зовнішніми ворогами Росії – Німеччиною й Австро-Угорщиною⁷.

Лютнева російська революція (1917), яка відбулася в тилу російської армії, захопила фронтові частини. Розпад цієї армії швидко набирав обертів – вона деморалізувалась, втрачаючи боєздатність. Вояки української національності, спостерігаючи за революційними процесами, швидко почали як ідеологічно, так і організаційно відокремлюватися та гуртуватися. Також велика кількість українських вояків, які воювали у складі австрійської армії, у цей час перебували в російському полоні. Здебільша це були досвідчені командири, що брали участь у боях на фронті, добре знали фронтову службу й артилерійське озброєння, але, потрапивши до полону, їх очікувало постійне приниження, знущання і важка робота. Проте звістки про утворення та діяльність Української Центральної Ради (УЦР), її універсали, військові з'їзди й формування українського війська розбудили серед полонених надію на відновлення державності. Думки про незалежну країну додавали рішучості на втечу, а мету вони мали єдину – вступ до українського війська. Одним із цих полонених був Р. Дашкевич⁸.

⁵ Олена Степанів – Роман Дашкевич: спогади і нариси / упоряд.: Г. Сварник, А. Фелонюк. Львів: Літературна агенція «Піраміда», 2009. 632 с.

⁶ Дашкевич Я. Генерал Роман Дашкевич. *Дашкевич Я. Постаті. Нариси про діячів історії, політики, культури*. Львів, 2006. С. 553–554.

⁷ Ковальчук М. А. Євген Коновалець на чолі Січових Стрільців (1918–1919). *Науковий збірник НАН України*. Львів, 2006. Зб. 8. С. 24–75.

⁸ Дашкевич Р. І. *Артилерія Січових Стрільців у боротьбі за Золоті київські ворота*. Нью-Йорк: Червона Калина, 1965. С. 5–6.

Після більшовицького перевороту в жовтні 1917 р. у Росії, вже у грудні 1917 р., московська більшовицька влада цілком чітко показала свої наміри, відправивши армію на кордон з Україною. Більшовики, відступаючи з Києва, почали активну агітацію проти ідеї української самостійності. До України приїхали тисячі комуністичних агітаторів, що проникли у громадські організації, українські військові частини тощо.

Українська армія тоді перебувала тільки на початковій стадії організації. «Совети, які 7 листопада 1917 р. прийшли до влади, організували свої військові частини з полонених австрійців, німців, передусім із мадярів. Українського війська було потрібно якнайбільше, тим паче, що і на Україні большевицькі агітатори почали розкладову агітацію серед українських військових частин», – згадував Р. Дашкевич⁹.

Невідомими були наміри австро-німецького війська й інших держав. Не тільки як військовик, але і як дипломат показав себе Р. Дашкевич. Більшовики зорганізували підрозділ із колишніх полонених австрійської армії – чесько-словацький легіон, який займав пасивну позицію. Делегація у складі Євгена Коновальця, Петра Дідушка та Романа Дашкевича, звернувшись до чеського комітету в Києві, переконала його не втручатися у бій між українцями й більшовиками та залишити столицю. Звичайно, велику роль відіграло й те, що президент новоствореної Чехословацької республіки Томаш Масарик (Tomáš Masaryk) перебував у Києві і не допустив кровопролиття за чужу незалежність¹⁰.

Роман Дашкевич 19 листопада 1917 р. виїхав за першими добровольцями до Дарниці, що поблизу Києва, де розміщувався табір полонених. Це були колишні полонені австрійської армії, які служили на Австрійському фронті та знали різні види озброєння. Спочатку вони служили в піхотних сотнях. Їх озброювали ручною вогнепальною зброєю (крісами). У цей час почалося творення артилерійської батареї, що спровокувало переведення гармашів і кіннотників в окремий відділ, командиром якого призначили Р. Дашкевича: «Цих дванадцять гармашів і кіннотників стало початком великої артилерії СС, пізнішої Гарматної Бригади Січових Стрільців у складі шістьох гарматних полків»¹¹. Згодом до куреню СС долучився відділ із 38 студентів учительської семінарії з Коростишева. Роман Дашкевич єдиний зголосився взяти цих семінаристів під опіку. У батареї їх розподілили до обслуговування гармат, а їхнього коменданта Олексу Пилькевича призначили комендантом чоти. Це добре змотивувало семінаристів, і ці ідейні хлопці за кілька місяців стали підстаршинами та старшинами при великій гарматній бригаді СС, а два з них – Олекса Пилькевич і Сергій Якименко – командирами батареї¹².

Український історик Тарас Гунчак у дослідженні «Україна у першій половині ХХ ст.»¹³, як зрештою більшість українських дослідників, звертав увагу на бездіяльність українського уряду в розбудові дисциплінованої армії через вплив більшовицької

⁹ Іванис В. М. Симон Петлюра – Президент України. Дрогобич: Бескид, 1991. С. 42.

¹⁰ Дашкевич Р. І. Артилерія Січових Стрільців... С. 6–7.

¹¹ Хома І. Я. Січові Стрільці. Створення, військово-політична діяльність та збройна боротьба Січових Стрільців у 1917–1919 рр. Київ: Наш час, 2011. С. 63–85.

¹² Дашкевич Р. І. Артилерія Січових Стрільців... С. 19–22.

¹³ Гунчак Т. Г. Україна: перша половина ХХ с. Нарис політичної історії. Київ: Либідь, 1993. С. 126.

пропаганди й агітації. Романові Дашкевичу довелося одночасно вести боротьбу з більшовицькими впливами та комплектувати артилерійську батарею.

Із кожним наближенням московського війська до Києва в усіх великих центрах України починалися пробільшовицькі повстання. У столиці на той час перебували тисячі російських військових, які втекли з фронту під час війни з Австро-Угорською монархією. 27 січня 1918 р. у Києві більшовики розгорнули повстання. У складній ситуації, згадував Р. Дашкевич, він і його гармаші воювали як піхотинці: «У цих вуличних боях Січові Стрільці покрилися великою бойовою славою, хоч понесли великі втрати убитими і раненими...»¹⁴. Про високу довіру до СС та гармашів свідчить і те, що вони забезпечували відступ із Києва уряду УНР та членів УЦР наприкінці січня – на початку лютого 1918 р. до Житомира. Водночас курінь протистояв у боях під Києвом наступальним більшовицьким військам¹⁵.

Роман Дашкевич і його гармаші вели бої на залізничних шляхах. У зв'язку з відсутністю необхідної кількості особового складу батареї для гармашів це було навіть досить зручно (у вагонах перевозили коней, гармати тощо)¹⁶. Досвід Першої світової війни довів важливе значення артилерії під час ведення будь-яких бойових дій¹⁷. Артилеристи під командуванням Р. Дашкевича реалізовували нову тактику ведення бойових дій на залізниці: «Поїзд мав під'їздити до станції, оскільки на станції був опір, гармата мала відкрити вогонь, а піхота мала вискочити з поїзда і здобувати станцію. Також і поза залізничними станціями упляновано цим способом воювати з большевиками»¹⁸. Талановитий артилерист Р. Дашкевич використав уміння і знання при взятті Коростеня, Сарн, Тетерова, Бородянки, Бучі.

У подальших боях застосовувалася зазначена тактика. В останні дні лютого 1918 р. почалися польові бої батареї, де було розбито більшовиків, які, відступаючи, окопалися над р. Ірпінь і перекрили дорогу українським військам на Київ¹⁹. Для забезпечення повної деокупації земель потрібен був сильний союзник. Підписання Брестського мирного договору з 26 на 27 лютого 1918 р., згідно з яким Україну визнавали незалежною державою Німеччина, Австро-Угорщина, Болгарія і Туреччина, забезпечило українському уряду необхідну підтримку та визнання державності на міжнародному рівні загалом.

Батарея Р. Дашкевича 1 березня 1918 р. цілеспрямовано рухалася до Києва. Водночас прибувала німецька армія, більша частина якої перейшла Дніпро і рушила на Лівобережну Україну, переслідуючи Червону армію, що відступала. Тисячі киян на Софійському майдані зустрічали визволителів, вітаючи свої війська квітами й окликами.

Незабаром, з 16 лютого по 1 березня 1918 р., 1-ша гарматна батарея СС здобула бойовий досвід. Варто зазначити, що спочатку німецькі війська та їхнє командування

¹⁴ Дашкевич Р. І. Артилерія Січових Стрільців... С. 12.

¹⁵ Футулуйчук Д. Д. Етапи становлення армії УНР (1917–1918 рр.): спроба ретроспективного аналізу. Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету імені Короля Данила Галицького, 2011. Вип. 4. С. 52.

¹⁶ Дашкевич Р. І. Артилерія Січових Стрільців... С. 17.

¹⁷ Внуков В. П. Артилерія. Москва: Государственное Военное Издательство Наркомата Обороны Союза ССР, 1938. С. 3.

¹⁸ Дашкевич Р. І. Артилерія Січових Стрільців... С. 23.

¹⁹ Там само. С. 22–24.

ставилося коректно до українського населення і його влади: «... вони не втручались у внутрішнє життя населення, вони запевняли, що німецька армія прийшла на допомогу, з метою звільнення України від влади більшовиків. Після грабежів, насильства, розстрілів, які влаштовували носії “соціалістичного раю”, український народ уперше зрозумів, що повинна бути тільки своя – незалежна влада та держава»²⁰.

Гетьманський переворот Павла Скоропадського 29 квітня 1918 р. призвів до суттєвої зміни внутрішньополітичного життя, реорганізації військової сфери держави. 30 квітня 1918 р батарею гармашів, яку очолював Р. Дашкевич, роззброїли²¹. Після цього Роман Дашкевич і його гармаші передислокувалися, увійшовши до 4-ї батареї (Дашкевич командував нею) Запорізького корпусу генерала Олександра Натііва. За весь час, що стрільці були на східних землях, артилеристи не отримали жодної гармати. Натомість бійців Р. Дашкевича озброїли двома кулеметами та гвинтівками. Січові стрільці й козаки запорозького куреня полковника Петра Болбочана вбачали в таких діях військового міністерства відвертий саботаж, розрахований на те, що проукраїнські військові формації через скрутні умови просто розійдуться по домівках²².

Гетьман П. Скоропадський 14 листопада 1918 р. проголосив федерацію з майбутньою небільшовицькою Росією. Ця подія остаточно відвернула від нього українські національні сили. 16 листопада виступом СС у Білій Церкві почалося збройне повстання Директорії. 18 листопада відбувся вирішальний бій під Мотовилівкою, де при багатократній перевазі противника військо Директорії (основу якого становили СС) здобуло перемогу²³.

Роман Дашкевич виділив бій під Мотовилівкою в історії стрілецької артилерії, бо «батерія СС виказала у цьому бою найбільше ініціативи та вклала в стрілецьку перемогу під Мотовилівкою не тільки те, що стрілецькі гармати стріляли, але їздові та обозники воювали як вершники... Мало хто з гармашів у цьому бою не брав участі при обслузі гармат, або не воював з крісом, чи шаблею. Гармати перервали ворожий фронт, нанесли найбільші втрати ворогові, а всі гармаші виказали дуже багато хоробрости і посвяти»²⁴.

Варто нагадати, що гармаші Р. Дашкевича тривалий час були без гармат, але суворий вишкіл і дисципліна не давали змоги втратити майстерності. «Бій під Мотовилівкою зламав морально команду російських Добровольців і гетьманський уряд у Києві. Телеграфи і телефони на залізницях рознесли вістку по цілій Україні про бій під Мотовилівкою і про велику перемогу республіканських військ Директорії. Ця вістка викликала повстання по цілій Україні», – згадував Р. Дашкевич²⁵.

Січові стрільці 19 листопада 1918 р. зайняли Боярку, 20 листопада – ввійшли в передмістя Києва, де зав'язалися важкі бої з підрозділами Добровольчої армії Антона

²⁰ Дашкевич Р. І. Артилерія Січових Стрільців у боротьбі... С. 26.

²¹ Скоропадський П. П. Павло Скоропадський. Кінець 1917 – грудень 1918. Київ; Філадельфія, 1995. 492 с.

²² Вітолін О. Любов і гармати Романа Дашкевича. *Zbruc*. 2020. 1 березня. URL: <https://zbruc.eu/node/95955> (дата звернення: 25.05.2022).

²³ Якимович Б. З. Збройні Сили України: нарис історії. Львів, 1996. 360 с.

²⁴ Дашкевич Р. І. Артилерія Січових Стрільців... С. 90.

²⁵ Винниченко В. К. Відродження Нації: в 3 т. Київ; Відень: Дзвін, 1920.

Денікіна (Антон Деникин). Успішні наступальні (подекуди оборонні) операції проти більшовиків і білогвардійців забезпечили Р. Дашкевичу просування по службі – 23 листопада 1918 р. він одержав наказ прийняти під командування усю артилерію фронту та забезпечити її розгортання. Його гармаші, які починали повстання з чотирма гарматами (батарею), збільшили вогневу міць уже до чотирьох батарей і гаубичної гармати, а згодом здобули панцерник, який назвали «Січовий стрілець»²⁶.

За вірність українському народові та вміле керівництво артилерійськими підрозділами командира гарматної бригади СС Р. Дашкевича С. Петлюра підвищив у військовому званні до полковника, а стрілецька артилерія отримала поповнення за рахунок гетьманських батарей²⁷.

Після зайняття Києва Р. Дашкевич почав відновлення гарматної бригади, її підрозділів, пошкоджених у боях. На початку січня 1919 р. Євген Коновалець уже зробив огляд усіх підрозділів СС і дійшов висновку, що гарматна бригада злагоджена й у найкращому стані²⁸. А вже на початку грудня 1918 р. батарею розгорнули до рівня полку, а в лютому 1919 р. Р. Дашкевич сформував артилерійську бригаду, яка нараховувала шість гарматних полків по три батареї. «Гарматна Бригада СС мала 52 легкі гармати, 8 гаубичних 48-лін., 4 кінно-гірських гармат, 2 тяжкі 6-дюймові гаубиці і 4 далекострільні 42-лін. гармати. Разом було 70 гармат, з повною обслугою, усі були боездатні. Гармати ці обслуговували біля 90 старшин, 500 підстаршин і 4000 рядовиків, разом біля 4600 людей і біля 2000 коней», – згадував Р. Дашкевич²⁹. Керівні посади у бригаді обіймали командири, які були з Р. Дашкевичем від початку визвольних змагань.

Після наступу більшовиків на початку 1919 р. СС разом з усією Дієвою армією УНР довелося залишити Лівобережну Україну, Київ і вести бойові дії на Правобережжі. У середині березня 1919 р. Армія УНР перейшла в рішучий наступ. Особливо тяжкі бої були за Бердичів, де головний тягар у цьому напрямку героїчно виніс на своїх плечах корпус СС.

Корпус військ СС 15 жовтня 1919 р. одержав наказ передислокуватися на південь від населеного пункту Жмеринка. 24 вересня 1919 р. Директорія оголосила війну невизнаному т. зв. урядові «Юга Росії», тобто збройним формуванням під головуванням Денікіна. Потрібно зазначити, що бойові дії почалися на території Києва 31 серпня 1919 р., а на лінії фронту, яка простягалася від р. Дністер до м. Умань, тривали від половини вересня 1919 р.

В активну фазу бої корпусу СС із підрозділами Денікіна перейшли 27 жовтня 1919 р. У всіх боях брали участь 1-й, 3-й, 5-й гарматні полки СС і кінна розвідка³⁰. Попри локальні успіхи підрозділів СС, розвинути подальший наступ українських підрозділів не вдалося. 2 листопада відбувся вирішальний бій із денікінцями в районі

²⁶ Кучабський В. В. Корпус Січових Стрільців. Военно-історичний нарис. Чикаго: Ювілейний комітет для відзначення 50-річчя створення формації Січових Стрільців, 1969. С. 170–171.

²⁷ Ковальчук М. А. Євген Коновалець на чолі Січових Стрільців... С. 24–75.

²⁸ Дашкевич Р. І. Артилерія Січових Стрільців... С. 122–128.

²⁹ Ткачук П. Участь Романа Дашкевича у зміцненні... С. 13–18.

³⁰ Удовиченко О. І. Україна у війні за державність... 176 с.

с. Мурафи, внаслідок чого військо УНР було змушене відступити, а вже 10 листопада армія Денікіна зайняла м. Жмеринку³¹.

Після відступу на фронтах проти російських більшовицьких і білогвардійських військ на початку грудня 1919 р. СС опинилися в Новій Чорторії. Перед виїздом до Польщі до них завітав Головний отаман С. Петлюра. Роман Дашкевич гірко констатував атмосферу після наказу про розформування корпусу: «Гарматна Бригада Січових Стрільців, яка складалася з шести гарматних полків і мала 20 батарей, якій початок дало 12 гармашів у половині лютого 1918 р., по майже двох роках боїв за волю України перестала існувати»³².

Роман Дашкевич особливу увагу звертав на морально-психологічний клімат у українських артилерійських підрозділах. «За цілий час Визвольних змагань у гарматній бригаді СС не було ніколи суперечки чи ворогування з причини свого льокального походження. Справа галичан і придніпрянців не існувала ні для старшин, ні для рядовиків. Ніхто тим не інтересувався, де хто народився. Також і така справа, як православні чи католики не існувала. Ніхто не інтересувався такими справами і про католиків, православних, галичан, придніпрянців у Гарматній Бригаді СС, як загалом у Корпусі СС, не говорив. Це було дійсно військо Соборної України. Усі були Січовими Стрільцями і гармашами. У Гарматній Бригаді СС не було амбіцій з причин військових ступенів і претенсій із цієї причини»³³.

Не було непорозумінь у колективі через суттєві вікові розходження серед командирів батарей, старшин і рядових («... командир бригади полк. Дашкевич мав 26–27 літ, а деякі старшини, як командир 5 полку Михайлів, мав біля 60 літ, а командир 3-го полку підполк. Голубоїв – біля 50 літ...»³⁴). Усі старшини ставилися до полковника Р. Дашкевича як до командира бригади «з пошаною, радилися, як полагати якісь справи у полку чи батареї, і завжди виконували всі зарядження. Також і командир бригади ставився не лише до старшини, але загалом до всіх гармашів з великою пошаною»³⁵.

Отже, постать «батька української артилерії» Р. Дашкевича залишається малодослідженою. Його військову діяльність у роки Української революції 1917–1921 рр. варто поділити на кілька періодів. Перший (грудень 1917 р. – 29 квітня 1918 р.) – формування гарматної батареї війська УНР, участь у придушенні більшовицького повстання у Києві в січні 1918 р., участь у боях проти російських більшовицьких військ. Другий (29 квітня 1918 р. – 14 листопада 1918 р.) – несприйняття гетьманського режиму Української держави, роззброєння СС, передислокування до Запорізького корпусу. Третій (14 листопада 1918 р. – початок грудня 1919 р.) – участь у повстанні Директорії (в переможному бою під Мотовилівкою 18 листопада 1918 р.), переформування артилерійських підрозділів Дієвої армії УНР, участь у боях проти російських більшовицьких і білогвардійських військ.

³¹ Історія українського війська / ред.: І. П. Крип'якевич, Б. П. Гнатевич. Львів: Вид-во Івана Тиктора, 1936. 568 с.

³² Дашкевич Р. І. Артилерія Січових Стрільців... С. 205.

³³ Дашкевич Р. Артилерія Січових Стрільців... С. 161.

³⁴ Там само. С 161–162.

³⁵ Там само.

Українці бережуть пам'ять про Р. Дашкевича та його гармашів. Указом Президента України від 6 травня 2019 р. 26-й артилерійській бригаді присвоєне почесне ім'я генерал-хорунжого Р. Дашкевича.

REFERENCES

- Dashkevych, R. I. (1965). *Artyleriia Sichovykh Striltsiv u borotbi za Zoloti kyivski vorota*. New York: Chervona Kalyna [in Ukrainian].
- Dashkevych, Ya. (2006). General Roman Dashkevych. In Ya. Dashkevych, *Postati. Narysy pro diiachiv istorii, polityky, kultury* (pp. 553–554). Lviv [in Ukrainian].
- Futuluichuk, D. D. (2011). Etapy stanovlennia armii UNR (1917–1918 rr.): sprobа retrospektyvnoho analizu. *Naukovo-informatsiyni visnyk Ivano-Frankivskoho universytetu imeni Korolia Danyla Halytskoho*, 4, 52 [in Ukrainian].
- Hunchak, T. H. (1993). *Ukraina: persha polovyna XX s. Narys politychnoi istorii*. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].
- Ivanys, V. M. (1991). *Symon Petliura – Prezydent Ukrainy*. Drohobych: Beskyd [in Ukrainian].
- Khoma, I. Ya. (2011). *Sichovi Striltsi. Stvorennia, viiskovo-politychna diialnist ta zbroina borotba Sichovykh Striltsiv u 1917–1919 rr.* Kyiv: Nash chas [in Ukrainian].
- Kovalchuk, M. A. (2006). *Yevhen Konovalets na choli Sichovykh Striltsiv (1918–1919). Naukovi zbirnyk NAN Ukrainy* (Vol. 8). Lviv [in Ukrainian].
- Krypiakevych, I. P., & Hnatevych, B. P. (Eds.). (1936). *Istoriia ukrainskoho viiska*. Lviv: Vyd-vo Ivana Tyktora [in Ukrainian].
- Kuchabskyi, V. V. (1969). *Korpus Sichovykh Striltsiv. Voienno-istorychni narys*. Chicago: Yuvileinyi komitet dlia vidznachennia 50-richchia stvorennia formatsii Sichovykh Striltsiv [in Ukrainian].
- Lytvyn, M. R., & Naumenko, K. Ye. (2007). *Zbroini Syly Ukrainy XX st. Heneraly ta admiraly*. Lviv; Kharkiv: Vyd-vo Saha [in Ukrainian].
- Skoropadskyi, P. P. (1995). *Pavlo Skoropadskyi. Kinets 1917 – hruden 1918*. Kyiv; Philadelphia [in Ukrainian].
- Svarnyk, H., & Feloniuk, A. (Comps.). (2009). *Olena Stepaniv – Roman Dashkevych: spohady i narysy*. Lviv: Literaturna ahentsiia «Piramida» [in Ukrainian].
- Tkachuk, P. (2003). Uchast Romana Dashkevycha u zmitsnenni Artyleriiskykh pidrozdiliv Armii UNR. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnikha»*, 474, 13–18 [in Ukrainian].
- Tkachuk, P. P. (2009). *Sukhoputni viiska Zbroinykh Syl Ukrainy doby revoliutsii (1917–1921 rr.)*. [Army of the Armed Forces of Ukraine of the Revolution (1917–1921)]. (Doctoral thesis). Lviv [in Ukrainian].
- Tynchenko, Ya. (2009). *Ukrainski zbroini syly berezen 1917 – lystopad 1918 (orhanizatsiia, chyselnist, boiovi dii): naukove vydannia*. Kyiv: Tempora [in Ukrainian].
- Udovychenko, O. I. (1954). *Ukraina u viini za derzhavnist. Istoriia orhanizatsii i boiovykh dii Ukrainskykh Zbroinykh Syl 1917–1921*. Winnipeg [in Ukrainian].
- Vitolin, O. (2020, Berezen 1). *Liubov i harmaty Romana Dashkevycha. Zbrucʹ*. Retrieved from <https://zbruc.eu/node/95955> [in Ukrainian].
- Vnukov, V. P. (1938). *Artileriia*. Moscow: Gosudarstvennoe Voennoe Izdatelstvo Narkomata Oborony Soiuza SSR [in Russian].

Vynnychenko, V. K. (1920). *Vidrodzhennia Natsii: v 3 t.* Kyiv; Vienna: Dzvyn [in Ukrainian].

Yakymovych, B. Z. (1996). *Zbroini Syly Ukrainy: narys istorii.* Lviv [in Ukrainian].

Andrii BAHAN

PhD Student (Military Courses) at the Scientific and Organizational Department

Hetman P. Sahaidachnyi National Army Academy

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1718-3179>

e-mail: baganandriy@gmail.com

ROMAN DASHKEVYCH'S ROLE IN BATTLES AGAINST THE BOLSHEVIK AND DENIKIN TROOPS (1918–1919)

Roman Dashkevych's military work during the Ukrainian Revolution of 1917–1921, in particular, his participation in battles against the Bolshevik and Denikin troops as a head of Ukrainian artillery units, is analyzed. Creating the Sich Rifleman artillery and using it against the troops of white and red Russia in Naddniprianshchyna are highlighted.

As stated, the UNR Army General R. Dashkevych played an essential role in the formation of the Ukrainian artillery during the Ukrainian Revolution of 1917–1921, as evidenced by the memories of military, social and political figures of the time, archival sources, and separate historical investigations. First of all, the memoirs of R. Dashkevych himself «Sich Rifleman's Artillery in the Fight for the Golden Gate of Kyiv» were noted for the completeness of the subject coverage of the material.

The implementation of several transformations (regroups) of artillery units of the UNR Army by R. Dashkevych is characterized. His attitude to the Ukrainian political regimes of the Ukrainian Revolution of 1917–1921 was clarified: the UNR, the Ukrainian State, and the UNR Directory.

The military-tactical potential of artillery units commanded by R. Dashkevych, and his ability to make strategic decisions in both defensive battles and offensive operations, are highlighted.

Additionally, the moral and psychological atmosphere in the units commanded by R. Dashkevych is described, for instance, factors influencing relations on the line «subordinate-commander». R. Dashkevych's significant contribution to strengthening the Ukrainian army and forming the first artillery units is emphasized. All things considered, currently, there is no comprehensive scientific research on R. Dashkevych's role in the battles against the Bolshevik and Denikin troops during state-building processes in Ukraine (1918–1919).

Keywords: Roman Dashkevych, artillery, Sich Rifleman, Ukrainian Revolution of 1917–1921.